

CONTRIBUȚIA UNIVERSITĂȚII AGRARE DE STAT DIN MOLDOVA LA INTEGRAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN SPAȚIUL EUROPEAN COMUN EDUCAȚIONAL

E. ZACON

prorector UASM

În acest an Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM) celebrează jubileul de 75 ani de la fondare. Înfiițată în anul 1933, UASM este unica instituție de învățămînt agronomic superior din Republica Moldova, care pe parcursul acestor ani și-a adus o contribuție deosebită în tezaurul economic, social, politic și cultural al societății. Universitatea a format în cadrul celor 8 facultăți cca 50 mii de agronomi, ingineri, economiști, zootehniști și medici veterinari. În prezent în UASM își fac studiile peste 9 mii de studenți în cadrul a 25 programe de licență și 18 de masterat (inclusiv 8, masterat de cercetare), beneficiind de condiții adecvate pentru pregătirea teoretică și practică, de săli de curs și laboratoare, 3 stațiuni didactice experimentale, bibliotecă științifică cu peste 750 mii exemplare, etc.

Colectivul profesoral al UASM conștientizează faptul, că va prospera acea universitate, care va reuși să se alinieze cît mai repede la rigorile europene și internaționale în domeniul învățămîntului superior. Din acest considerent, începînd cu anii '90, în noile condiții, conducerea UASM a elaborat strategia dezvoltării universității pe coordonate europene, care impune transformări radicale a sistemului învățămîntului agronomic, ce va asigura formarea tipului de specialist necesar pentru agricultura, bazată pe proprietatea privată și economia de piață. Ca prim semnal de recunoaștere a eforturilor depuse de către Universitatea Agrară în afirmarea pe plan european, a fost faptul acceptării universității, în anul 1995, ca membră a **Asociației Universităților Europene**. UASM devenea, la acel moment, unica instituție de învățămînt superior din Republica Moldova, membră a acestui prestigios for european. Aceasta a permis accelerarea ritmului de modernizare a universității și ca rezultat, în anii 1996-1997, s-a reușit elaborarea și editarea **primelor programe de studii superioare naționale de profil agricol**. Aceste programe includeau: caracteristicile de calificare ale specialiștilor la toate specialitățile; planurile de învățămînt respective; descrierea succintă a conținutului disciplinelor predate (obligatorii, opționale și facultative); grupate în module fundamentale, de specialitate, economic și socio-umanist. La elaborarea programelor de studii în cauză, s-a luat în considerație atît experiența europeană, la moment, de pregătire a specialiștilor cu studii universitare agronomice, cît și practica acumulată pe parcursul mai multor decenii în formarea specialiștilor respectivi la facultățile universității.

Sfîrșitul anilor '90 este caracterizat prin afirmarea Universității Agrare pe plan național și internațional în promovarea reformelor în învățămîntul superior agronomic. Pe lîngă obiectivul de bază, de formare a specialiștilor de concepție și facilitarea încadrării acestora în cîmpul muncii, sînt abordate și astfel de aspecte precum: realizarea premiselor de integrare în spațiul de învățămînt superior european; formarea specialiștilor de două niveluri (licență și masterat); implementarea sistemului de credite transferabile (ECTS); implementarea curriculum-ului profesional; încurajarea mobilității studenților și recunoașterea reciprocă a creditelor; introducerea suplimentului la diplomă (model DS) etc.

Ca urmare a participării UASM în numeroase proiecte și programe internaționale, a colaborării cu universități din Marea Britanie, SUA, Suedia, Italia și Belgia s-au creat premisele **implementării**, începînd cu anul 2001, a **Curriculum-urilor profesionale**. Acestea din urmă, fiind o premieră pentru Republica Moldova, reprezentau o structurare internivelară, și care cuprindea ansamblul documentelor educaționale de tip reglator necesare asigurării calității serviciilor educaționale prestate. Primul nivel – Curriculum-ul pe specialitate cuprindea: obiectivele generale ale facultății; profilurile învățămîntului agronomic; obiectivele transdisciplinare; standardul profesional și planul-cadru la specialitate; sistemul de credite transferabile. Din motiv că, în conformitate cu legislația în vigoare, pregătirea cadrelor de nivel universitar se efectua pe specialități și se finaliza cu obținerea diplomei de licență, s-a purces la elaborarea anume a Curriculum-ului profesional (pe specialitate), ca parte componentă a Curriculum-ului educațional, și care avea scopul de racordare a învățămîntului universitar la cele mai avansate

standarde internaționale. Standardul profesional al specialistului cu studii universitare, elaborat în rezultatul analizei pentru fiecare specialitate în parte, a numeroaselor acte normative din diverse țări, supus unei expertize aprofundate de către specialiști în domeniu din Republica Moldova, precum și de către experți ai Uniunii Europene, coordonat și aprobat în modul stabilit, intrat în vigoare în UASM de la 1.09.2001, stabilea cerințele minime obligatorii ale obiectivelor la nivel universitar de cunoștințe și competențe profesionale și educaționale. Din aceste considerente, au fost prezentate destinațiile specialităților și a specialiștilor, domeniile de activitate a viitorilor specialiști. La elaborarea standardului profesional s-a ținut cont de: starea ramurii respective și tendințele de dezvoltare, necesitățile și posibilitățile respective; orientarea acestuia preponderent la normarea rezultatului final; necesitatea asigurării funcționale a structurii și conținutului standardului vizînd obiectivele de formare profesională; posibilitatea de evaluare a standardului din punct de vedere tehnologic. În același timp, s-a urmărit îndeplinirea următoarelor funcții ale standardului precum: asigurarea calității pregătirii cadrelor pentru ramura în cauză; evaluarea rezultatelor învățămîntului superior; garantarea dreptului la studii de calitate; menținerea spațiului educațional comun și sincronizarea cu standardele internaționale în domeniul respectiv. Categoriile standardului profesional (pe specialitate) – cunoaștere/înțelegere, aplicare/integrare și evaluare, fiind stabile pe parcursul unei anumite perioade de timp, permiteau standardului să fie dinamic, flexibil și deschis la schimbările, rezultate din necesitățile sociale și profesionale, dar și de posibilitățile sistemului de învățămînt de a le satisface. Planurile de învățămînt, puse în aplicare de la 1.09.2001, au fost elaborate conform prevederilor tuturor actelor normative în vigoare și au fost racordate la sistemul de credite ECTS. Ca rezultat, **în anul 2005, în premieră pentru Republica Moldova, toți studenții UASM au primit suplimentul la diplomă conformat nivelului UNESCO-CEPES**, în care fiecărei discipline i s-a indicat numărul de credite ECTS alocat, astfel încît diploma de licență a fost eliberată studenților, care au acumulat un număr total de 240 credite ECTS. Nivelul doi – Curriculum-ul pe discipline (specializat) cuprindea componentele: conceptul cursului (disciplinei, modulului de discipline); obiectivele generale ale cursurilor; obiectivele cadru (de referință) pe cursuri; conținutul cursului pe teme; activități de învățare și cercetare; sugestii de evaluare a performanțelor studenților; bibliografia de bază. Conținutul Curriculum-ului pe discipline, axat pe capitole (teme), era în deplină concordanță cu obiectivele-cadru, de referință și operaționale. Datorită caracterului detaliat al obiectivelor operaționale, acestea din urmă au fost dezvoltate în programele analitice și vizau unități de conținut, abordate la nivelul unei anumite activități de învățare (temă-prelegere). În același timp, au fost specificate atît repartizarea normată a materiei pentru studiul în timpul orelor de contact și celui, destinat lucrului individual, cît și modalitățile de autoevaluare și evaluare intermediară a studenților.

Utilizarea sistemelor de credite de către universități reprezintă un instrument complementar de sporire a transparenței și comparabilității, de facilitare a recunoașterii calificărilor. Sfirșitul anilor 90 este caracterizat prin faptul, că mediul academic din Republica Moldova începe să conștientizeze necesitatea implementării acestui sistem și în învățămîntul superior național, propunîndu-se în acest scop diverse variante de sisteme de credite din diferite țări europene, precum și din SUA. Spre deosebire de alte universități, UASM de la bun început, a purces la **implementarea Sistemului European de Credite Transferabile (ECTS)** din considerentele după cum urmează: Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS), lansat cu peste zece ani în urmă, avea scopul facilitării mobilității europene, fiind folosit, la scară mică, în calitate de transferare a creditelor, avînd impact asupra unui număr relativ mic de studenți (de ordinul miilor); În calitate de sistem de transferare a creditelor obiectivele ECTS erau: facilitarea schimbului de studenți între țările europene, îndeosebi prin sporirea calității mobilității studenților în cadrul programului SOCRATES ERASMUS, facilitînd astfel, recunoașterea academică; promovarea aspectelor principale a dimensiunii europene privind studiile superioare. Ulterior, în unele țări, ECTS s-a transformat într-un sistem de acumulare a creditelor la nivel național. Din acest motiv, obiectivele ECTS s-au orientat spre: susținerea unei reorganizări curriculare, la scară mare, în cadrul sistemelor naționale; asigurarea unei mobilități, la scară mare, atît în cadrul sistemelor interne (la nivel instituțional și național), cît și în cadrul sistemelor internaționale; permiterea transferului din afara contextului de învățămînt superior, facilitînd învățămîntul continuu; promovarea unei mai mari flexibilități, în scopul asigurării calității procesului de învățămînt; sporirea transparenței și comparabilității sistemelor naționale. Analiza implementării sistemului de credite ECTS în diverse centre universitare din Europa, a permis clasificarea convențională a țărilor europene în 2 grupe: prima

grupă (Grecia, Islanda, Letonia, Lituania, Malta, Norvegia, Olanda, Portugalia, Spania) se caracteriza prin existența unei tradiții de utilizare a creditelor. În aceste țări deja existau sisteme naționale de credite, care erau compatibile cu ECTS, dar care aveau funcții preponderent acumulative; a doua grupă de țări (Austria, Belgia, Cehia, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Slovacia, Italia, România), care nu aveau o tradiție de utilizare a creditelor, (nu aveau sisteme naționale de credite), au utilizat ECTS pentru a asigura transferabilitatea creditelor pentru studenții încadrați în programe de mobilitate internațională; În prezent, ECTS, ca urmare a realizării declarației de la Bologna, se orientează spre o transformare într-un sistem generalizat de credite pentru spațiul european de învățământ superior, care se află în proces de constituire. În calitate de sistem generalizat (de transferare și acumulare a creditelor) scopurile principale ale ECTS devin: îmbunătățirea transparenței și comparabilității programelor de învățământ; asigurarea transparenței și comparabilității calificățiilor acordate; facilitarea recunoașterii reciproce a calificățiilor. La conferința de la Zürich (2002) s-a ajuns la un numitor comun asupra unui șir de caracteristici principale, în vederea transferării și acumulării de credite, importanței introducerii, pe scară largă, a **ECTS drept unicul sistem verificat și testat în Europa**. Îndeplinind Hotărârea Senatului UASM din 5 mai 2001, despre recunoașterea ECTS, s-a purces la implementarea acestuia în Universitatea Agrară începând cu anul universitar 2001-2002 și, spre deosebire de alte universități, a cuprins toate facultățile și specialitățile, și toți studenții de la ambele forme de învățământ. Crearea condițiilor de modificare a traseului individual de studii al studentului este asigurată de către consilierii în problemele sistemului de credite care activează la fiecare facultate. Aceștia au responsabilități de a familiariza studenții cu locul, rolul, posibilitățile și facilitățile oferite de acest sistem, de a explica studenților structura și modalitatea de organizare a procesului didactic în baza Sistemului ECTS, de a informa studenții despre posibilitățile de studii oferite de UASM, clarifică și discută cu studenții particularitățile noului Curriculum, a Regulamentului de organizare și desfășurare a procesului didactic în baza Sistemului de Credite Transferabile, asigură îndrumarea studenților, care solicită încadrarea în programe de mobilitate inter-universitară națională și internațională la întocmirea formularelor tip - ECTS și anume: formular de cerere pentru studenți; contract de învățământ; copia datelor înregistrate – necesare pentru a participa la concursuri de obținere a burselor de studii în alte universități, atât din Republica Moldova, cât și de peste hotare. Aceste activități sînt în permanență aprofundate și actualizate conform unor planuri de educație continuă a studenților pe toată durata de studii în UASM, care prevăd și informarea studenților cu modalitățile de participare a lor în programe de mobilitate europeană, posibilități de petrecere a practicilor peste hotare etc. Din considerentele sus-menționate, și în baza analizei rezultatelor monitorizării acestui sistem în primii doi ani de implementare, **în anul 2003 UASM a propus recunoașterea, la nivel național, a sistemului ECTS** în calitate de sistem generalizat de credite (transferare și acumulare a creditelor) și introducerea acestuia, obligatoriu, în toate instituțiile de învățământ universitar din Republica Moldova. În consecință, în anul **2005**, la nivel național, a fost aprobat Ghidul de implementare a Sistemului Național de Credite de Studii, care va crea crearea condițiilor de asigurare a mobilității pe plan național al studenților, va încuraja participarea studenților în programe de mobilitate internațională și va face posibilă extinderea sistemului de credite asupra formării continue, inclusiv și prin intermediul învățământului la distanță.

Pentru a pretinde la recunoașterea calificărilor acordate, orice universitate, pe lângă ECTS, trebuie să recunoască și Suplimentul la diplomă - model DS, elaborat de către Comisia Europeană, Consiliul Europei și UNESCO/CEPES, ambele fiind instrumente complimentare de sporire a transparenței și de facilitare a recunoașterii calificărilor. De menționat, că în Republica Moldova, care poate fi inclusă în categoria țărilor cu tradiție în utilizarea anexei la diplomă, prin ordinul Ministrului Învățământului nr. 143 din 2 mai 2002 este introdus obligatoriu începînd cu promoția 2002, suplimentul la diplomă conform modelului DS.

Asigurarea calității în pregătirea specialiștilor pentru economia națională, inclusiv, pentru domeniul agricol, este condiționată de recunoașterea și respectarea, la nivel național, a principiilor, cerințelor și mecanismelor de perfecționare și dezvoltare continuă a sistemului de învățământ universitar, racordat la schimbările pe plan european și mondial. Deși la momentul de față, unicul document internațional în domeniul educației, recunoscut de către țările membre ale ONU, este **International Standard Clasification of Education (ISCED-1997)**, elaborat de către UNESCO și conform căruia, formarea specialiștilor este clasificată pe domenii generale de studii, în Republica Moldova, în baza altor prevederi la nivel european, aceste domenii au fost divizate suplimentar în domenii de formare profesională. În

contextul elaborării **Cadrului Național al Calificărilor**, în conformitate cu schema-tip propusă de către Ministerul Educației și Tineretului, UASM a elaborat, în anul **2006**, proiecte al acestui **cadru** pe toate cele **16 domenii de formare profesională agricolă**. Au fost specificate la nivel de licență, masterat și doctorat atât caracteristicile cheie ale domeniului, cât și competențele cheie generice și cele specifice, ultimile fiind înscrise în descriptorii Dublin: A – cunoaștere și înțelegere; B – aplicarea cunoștințelor și înțelegere; C – abilități analitice și predictive; D – abilități de comunicare; D – abilități de a învăța. Cadrul în cauză va putea fi racordat ulterior la **Cadrul European al Calificărilor**, care este prevăzut a fi finalizat către anul 2009. Fiind conștienți de faptul, că responsabilitatea pentru calitatea învățământului superior revine, preponderent, instituțiilor de învățământ superior, care sînt chemate să asigure calitatea, eficacitatea și eficiența la fiecare etapă a procesului educațional, în UASM a fost constituit sistemul de management al calității. În acest scop au fost create **comitete** atât **de evaluare internă**, cât și cele **de evaluare externă** a calității învățământului, a fost elaborat manualul de asigurare a calității și au fost aprobați indicatorii respectivi de performanță. Comitetele de asigurare internă a calității, formate în anul 2004, sînt instituite la nivel universitar, de facultate și de specialitate, avînd în componența lor cadre didactice și științifice, studenți și masteranzi cu performanțe remarcabile. Activitatea comitetului de evaluare externă, constituit în anul **2006**, care activează **numai în cadrul UASM**, este stipulată de Regulamentul respectiv. Acest comitet este format din rîndul specialiștilor cu o bogată experiență de lucru pe specialitatea respectivă, conducătorilor de întreprinderi, specialiștilor din cadrul diferitelor ministere, departamente și organizații. Universitatea Agrară, în prezent, este încadrată în diverse proiecte TEMPUS, care vizează asigurarea calității educației superioare.

Conform cerințelor Comisiei Europene, înaintate instituțiilor de învățământ superior, pentru a fi recunoscute ca parteneri de încredere în cooperarea europeană și internațională, este obligatorie elaborarea **Catalogului Cursurilor Universitare**. Din anul **2007** colectivul de profesori ai Universității Agrare este antrenat în realizarea acestui obiectiv, care include următoarele activități: I. **Prezentarea informației cu privire la UASM** (denumirea și adresa, autoritățile academice, descrierea generală a instituției, inclusiv tipul și statutul, calendarul universitar, lista programelor oferite, programe acreditate, regulamentele de admitere/înscriere, regulamentele principale ale instituției, inclusiv procedurile de recunoaștere, coordonatorul instituțional ECTS); II. **Prezentarea informației cu privire la programele oferite** – A. Descrierea generală (calificarea acordată, condițiile de admitere, scopurile educaționale și profesionale, accesul la studii în continuare, schema structurii programului de studii cu alocarea de credite (60 pe an), examinare finală, regulile de examinare finală, coordonator ECTS în cadrul facultății); B. Descrierea unității de curs/modulului (denumirea cursului, codul cursului, tipul cursului, nivelul cursului, anul de studii, semestrul, numărul de credite, numele cadrului didactic, obiectivele cursului (exprimate în finalități de studii – să cunoască, să înțeleagă, să fie capabil să facă - și competențe), precondiții, conținutul cursului, literatura recomandată, metodele de predare și învățare, metodele de evaluare, limba de predare); III. **Informație generală pentru studenți** (costul vieții, condiții de cazare și alimentație oferite, servicii medicale, după caz, servicii pentru studenți cu nevoi speciale, asigurarea socială, ajutor financiar pentru studenți, oficiu pentru studenți, facilități de studiu, programe internaționale în care este implicată instituția, informație practică pentru studenții incluși în programe de mobilitate, cursurile de limbi străine, servicii și echipamente speciale, servicii sportive, activități extracurriculare și agrement, asociații studențești). La momentul de față **UASM a elaborat și editat** în această direcție: **Informația cu privire la toate cele 25 programe de licență oferite în anul universitar 2008-2009; Programul de studii superioare integrate (licență+masterat) pe domeniul medicină veterinară.**

Menționăm, că pentru o afirmare cât mai rapidă pe plan european a învățământului superior din Republica Moldova, se impune o cooperare interinstituțională, interguvernamentală, precum și cu alte organizații nonguvernamentale competente în învățământul superior. Totodată, la nivel național, sunt necesare: un suport constant; supraveghere și adaptare la cerințele în continuă schimbare; evaluarea acțiunilor realizate, progreselor obținute și estimarea măsurilor care trebuie întreprinse.